

L'abastament d'aigua potable a la comarca del Garraf

El cas de Vilanova i la Geltrú

Territori de secà

La comarca del Garraf és i ha estat una terra aspre i eixuta, amb poca disponibilitat d'aigua. Aquest escenari ha suposat que els habitants d'aquesta terra han hagut de lluitar sempre contra les adversitats del territori . Disposar de reserves d'aigua suficients pel consum i pels conreus no ha estat una empresa fàcil, ni ara, ni fa prop de 150 anys quan els habitants de Vilanova i la Geltrú es plantejaren fer arribar l'aigua a la població.

L'igualadí Jaume Caresmar deia l'any 1780 en el seu *Discurso sobre la Agricultura, Comercio y Industria...* que a Vilanova i la Geltrú no hi havia altres fàbriques que les d'aiguarent per poder refinar els vins del Penedès. I afegia: “sin que tampoco pueda haberlas, porque el terreno es muy árido, de modo que en todo el distrito, no se encuentra ni la más pequeña fuente, y todos los vecinos se sirven de agua de pozos, norias y cisternas...”.

Deu anys després, cap el 1790, el vilanoví Francesc Papiol a les respostes al Qüestionari de Zamora venia a consolidar aquelles opinions. Deia Papiol: “la agua que comunmente se bebe en el Pueblo, es de pozo, y aunque de parte de la villa es muy floja, y nimiamente dulce, que no se puede beber, ni cuece, pero de la otra parte es suficiente, y se valen muchos de Cisternas»

La manca d'aqüífers superficials de la comarca contrasta amb l'abundor de corrents subterrànies. Aquestes són un element propi dels terrenys calcaris d'estructura càrstica , de la que el Massís del Garraf n'és un excel·lent exemple. També s'hi referia Josep Coroleu a la seva història de la ciutat de 1878: “desde tiempos remotos se habían hecho en ésta villa grandes

esfuerzos para proveerla de aguas potables”.

Altrament, Joan Virella assenyalava que l'acabat Eusebi Güell provà de portar l'aigua de la Falconera, el riu subterrani del Massís del Garraf, fins a Barcelona. Sembla que en aquell projecte hi treballà durant prop de quatre anys l'enginyer Silví Thos i Codina fins que l'abandonaren resignats per la inevitable barreja d'aigua dolça i salada.

En iniciar-se la decidida industrialització de la vila al segon terç del XIX calgué excavar molts pous d'aigua necessaris per alimentar les màquines de vapor.

La companyia de l'Aigua vella (1861)

No fou fins superat l'equador de segle que la vila es plantejà la possibilitat de canalitzar les aigües potables fins a la ciutat. Empreses d'aquesta envergadura requerien d'un sistema de canalitzacions que en funció de l'orografia del terreny havien de combinar el transport en superfície amb l'excavació sempre difícil de túnels i mines subterrànies, al marge de la xarxa urbana de distribució.

Es evident que per endegar un projecte com el que es proposava calien dos elements essencials: diners i persones amb capacitat de liderar i donar l'empenta necessària per a fer-lo fructificar.

Bona part dels diners per impulsar l'aventura de l'aigua arribarien amb la mort i el llegat testamentari de l'*americano* Josep Antoni Vidal i Pascual.

Vidal havia nascut a Vilanova i la Geltrú l'any 1770 i morí el 7 d'agost de 1843 a l'Havana, on havia muntat diferents negocis comercials. Deixà un llegat de 35.000 duros amb la voluntat de dedicar-los a la feixuga tasca de fer arribar l'aigua potable a la seva ciutat nadiua.

El codicil al testament de Vidal fou atorgat el 12 de gener de 1843. Començava: “Primeramente es mi voluntad consignar la cantidad de 40.000

pesos para que se inviertan en la construcción de un Acueducto en la villa de mi nacimiento Villanueva y Geltrú, á fin de que se surta de agua su vecindario de cuyo beneficio carece hoy...”.

El plec nomenava marmessors i obligava a la construcció de cinc fonts públiques. Actuaren de marmessors, Joaquim Soler i Serra, Pelegrí Marquès i Gregori Ferrer. L'altre nom prop a tenir en compte en aquesta primera aventura és el de Cristòfol Raventós i Soler (Vilanova i la Geltrú, 1812-1887). Home emprenedor i arriscat, ell fou qui assumí la materialització física de l'abastament d'aigües potables. Professor de matemàtiques i topògraf, també va ser alcalde de la ciutat. Per la seva contribució a l'abastament d'aigua rebé la medalla d'or de l'Ajuntament i el grau de comanador de la Real Orden Americana de Isabel la Católica.

L'any 1851 Cristòfol Raventós triava uns terrenys propers al municipi de Castellet i la Gornal, ja en terme municipal de l'Arboç, al Baix Penedès, on creia haver trobat els cabals adequats per assegurar l'abastament del preuat líquid. Amb Francesc Musolas i Isach, propietari de la mina, Raventós constituí la societat promotora.

El 11 de març de 1855 el govern municipal adjudicà l'obra de l'aqüeducte a l'empresa de Raventós per un total de 35.000 duros i sota les condicions observades al testament de Vidal.

De bon començament, l'Ajuntament es va desmarcar del projecte mantenint-se com a observador de les negociacions entre la companyia de Raventós i els marmessors de Vidal. El 30 d'agost del mateix any es constituïa la societat Samà, Raventós i Companyia. Una empresa que anys a venir ,i per dissociar-la de la seva competidora ,es coneixeria popularment com l'Aigua vella.

Com a principals accionistes de la societat al costat de Raventós s'hi trobaven alguns pròcers de la vila, lligats en un o altre moment a d' altres iniciatives empresarials o socials. Hi era Salvador Samà i Martí, el seu germà Joan

Samà i Martí, Pau Soler i Ballester, Pau Soler i Morell, Pelegrí Marquès i Torrents, Josep Vinyals i Gassó, Manuel Almirall i Ballester i la participació de Francesc Musolas. S'establí un període de construcció de tres anys "contaderos desde hoy", no computant-se el temps de guerra local, calamitats públiques i altres dificultats.

Ben aviat i com indica Casimir Martí es feren amb èxit les primeres anàlisi i controls de potabilitat. A primers de gener de 1856 es presentà a la corporació municipal un dictamen pericial basat en les anàlisi químiques a les quals fou sotmesa conclouent que: "Dicha agua, ya por los resultados que anteceden, ya por la propiedad de cocer bien las legumbres y de disolver el jabón, la consideramos en el número de las aguas potables".

Les obres s'iniciaren a primers de 1856. El material es contractà a la casa Soujol, Janoir i Companyia, empresa de prestigi encarregada de instal·lacions semblants a Barcelona i a Alacant, tal com avançava el *Diario de Villanueva* del 27 de juliol de 1860. En tornarem a parlar.

De l'obra de l'"Acueducto", com es coneixia, ens consten algunes dades aportades pel mateix mitjà de comunicació local en la seva edició del 10 de juliol de 1860. Idèntiques dades les exposava Josep A. Garí. La llargada oficial de la canalització era de 17.000 vares, uns 14.000 m. A les obres hi arribaren a treballar fins un miler de persones:

Cuenta el acueducto con 36 tuneles, uno de ellos de 3.500 varas [uns 2.800 m] d'extensión y otro de 2.000 [uns 1.600 m] que debió ser abierto sin pozos de ventilación por no permitirlo la naturaleza y elevación del terreno. El de 3.500 varas atraviesa por bajo el río Foix que en ocasiones arrastra una grandiosa cantidad de agua. Tiene además dos sifones abiertos en roca viva, de 160 palmos de profundidad por 432 de anchura el uno, y otro de 102 por 308, y dos puentes de 18 varas de alto y 108 de largo el uno y de 25 de alto y 100 de largo el otro...

Josep Ventosa i Massana assenyalava a les seves memòries que el 8 de juliol

de 1860: “llegó por primera vez al torrente de S. Juan el agua de Castellet”.

D'aquesta manera se'n feia ressò Josep A. Garí: “el dia 8 de julio de 1860 el repique general de campanas anunció a los habitantes de esta villa, que el agua salida de Castellet y atravesando el acueducto llegaba al pie de la Cullada y que siguiendo el torrente Ramusa se dirigia al mar”.

El 17 d'agost de 1860 es posava el primer tub de la canonada de 25 cm. de diàmetre que havia de distribuir l'aigua. L'obra hagué d'afrontar, al marge de les dificultats tècniques i els seriosos problemes de finançament, tota mena de sabotatges, oposició als drets de pas, rancúnies personals ...

Un dels elements més atractius de l'estructura és potser l'aqüeducte de tres arcs i 60 m. que s'hagué de construir per salvar el barranc de Coma Pineda i que actualment passa damunt de la carretera de Vilanova i la Geltrú a l'Arboç, poc abans d'arribar al pantà de Foix.

Un dels elements singulars de la xarxa d'abastament era “la Turbina”, que avui sobreviu en forma de topònim. La construcció, prop del dipòsit de l'Aigua vella, acollia una turbina de rodet que impulsava l'aigua canalitzada que venia de Castellet cap a la zona de Sant Pere de Ribes. Es posà en funcionament a partir de primers del segle XX gràcies a un motor hidràulic i una turbina suïssa, una innovació tecnològica del moment. L'aigua s'elevava fins un dipòsit situat darrera la masia de Can Martí i d'allà baixava per gravetat fins a la població veïna.

Aquell mateix edifici acollí anys més tard la primera fàbrica de gel artificial de Vilanova i la Geltrú sota la raó de Hereus de Soler i Companyia, la mateixa societat responsable de l'abastament d'aigua. La construcció fou enderrocada el 1994.

El diari local es feia ressò de les primeres proves de la xarxa de canalització: “(...) indescriptible e inexplicable el efecto que nos hizo ver el poderoso liquido precipitarse con inmensa fuerza por las aberturas de los grifos de las

fuentes, después de largo rato en que una impetuosa corriente de aire anunciaba su llegada con un silbido parecido al de una válvula de una caldera de vapor. Lo estábamos viendo y no acertábamos a creer en lo que nuestros ojos nos decían, fueros preciso palpar el líquido con nuestras manos y probarlo con nuestra boca a pesar de lo poco proposito de la hora...”.

El 19 de gener de 1861 el governador civil Ignacio Llasera i l'alcade Teodor Creus i Corominas inauguraren oficialment –i en nom del Príncipe de Asturias i futur Alfonso XII–, el “Gran Acueducto de S.A.R. El Principe Alfonso”.

El *Diario de Villanueva* justificava el projecte: “Doce mil almas condenadas hasta aquí a beber y emplear para todos los usos de la vida humana el agua de profundos pozos, llena de sustancias nocivas en su mayor parte y privada casi en su totalidad de las partes más necesarias para nuestra economía...”.

El 18 i el 19 de gener foren dies de celebracions com poques vegades s'havien vist a la ciutat. Mentre, ja s'havia concretat les ubicacions de tres de les fonts públiques previstes. Una s'aixecaria a la plaça de les Neus i estaria dedicada a l'agricultura, la indústria i el comerç; l'altra s'instal·laria a la plaça del Pou i estaria dedicada a l'arquebisbe geltrunenc Francesc Armanyà i, finalment, la tercera tindria una dedicació especial al mecenatge de Josep Antoni Vidal i Pascual i es situaria a la Plaça Miró de Montgrós. Posteriorment, les fonts restants s'instal·laren a la plaça de Cap de Creu, al carrer Ravalet de la Geltrú i a l'actual carrer Llibertat, al barri marítim. El novembre de 1860 es rebien els projectes de l'arquitecte Francisco de Paula del Villar i Lozano.

Altres fonts públiques construïdes durant el segle XX i que mereixen la nostra consideració per les seves particularitats artístiques són les de la plaça Soler i Gustems i la de la plaça Elies Miró. La primera –a la popularment coneguda plaça dels Carros–, fou projectada per l'arquitecte vilanoví Josep

Font i Gumà i dedicada a la memòria de Joaquim Soler i Gustems (1815 - 1891) que llegà 15.000 pessetes per a la seva construcció.

Carme Huerta i Pere Marsé posaren de manifest la importància d'aquest grup escultòric que s'erigia com la primera mostra del moviment modernista a la nostra ciutat: "situada estilísticament dins el Modernisme d'influència medievalista, la font de la Plaça dels Carros té un interès especial a Vilanova perquè inaugura el Modernisme a la ciutat i perquè qualifica el seu projectista com un home que seguia de prop les vicissituds dels corrents artístics".

La segona de les fonts esmentades, coneguda per la font de ferro, està situada al mig de la plaça que du el nom del seu donant, Elies Miró i Soler, que morí a Barcelona el 4 de gener de 1891. Havia atorgat testament a l'Havana el 27 de juny de 1884 on indicava: "lego por una sola vez la cantidad de dos mil pesos en oro con destino a levantar una fuente pública de Víveres». El projecte de font de ferro degut a l'arquitecte Josep Font i Gumà correspon al 10 de desembre de 1894 i es materialitzà a la foneria vilanovina El Genio Catalán de Francesc Mestres i Serra.

La companyia de l'Aigua nova (1880)

Ja teníem aigua !. Les coses no serien, però, tant senzilles. La irregularitat dels cabals i una població que creixia decididament cuidarien d'eclipsar ben aviat l'entusiasme desfermat de vilanovins i geltrunencs.

El creixement de la vila es faria notar, i entre 1860 i 1880 s'observa un increment de població de l'ordre del 15%. Però aquest era un factor més, i ben segur que no el més important. La sequera i altres imponderables complicarien les previsions més optimistes de servei. La forta sequera de l'estiu de 1864 no fou capaç de garantir els volums d'aigua necessaris i previstos en les condicions del testament de Vidal i Pascual. Cap de les sis fonts disposava d'aigua suficient.

El mateix Cristòfol Raventós denunciava abusos i robatoris il·legals de l'aigua de la xarxa. Acusacions a tercers i arguments de sequera es repetiren per part dels responsables de la companyia. El consum públic i les indústries tèxtils se'n ressentien fortament.

En aquest escenari, i uns vint anys després del primer abastament, naixia la segona empresa promotora de subministrament d'aigua a la població de Vilanova i la Geltrú. L'empresa Acueducto Villanovés fou impulsada pel industrial metal·lúrgic local Manuel Tomàs i Bertran. Havia nascut a Vilanova i la Geltrú el 1837 i l'any 1862 fundava un establiment de llaunes i lampisteria, primer al carrer de Sant Gregori i, posteriorment, a la plaça de les Cols. Després s'instal·laria al carrer Col·legi d'on hagué de marxar per culpa de les desagradable emanacions que produïa el seu procés productiu.

El 1864 constituïria una fàbrica de tubs d'acer asfaltat per a tota mena de conduccions. La fàbrica s'instal·laria al capdavall del carrer Codonyat, a l'altra banda del torrent, on entre 1871 i 1875 hi havia estat la Ferreria de Sant Josep, una foneria que tenia el seu origen a Vila-rodona, a l'Alt Camp, i que s'havia constituït el 1863 sota la raó Karr, Samà i Soler. Així, el mateix Tomàs es dedicaria a produir i instal·lar canalitzacions d'aigua.

Com indicava Freixa, des del 1879 es buscava solució “a las protestas de los vecinos por las emanaciones fetidas de las materias resinosas de la fábrica de tubos de chapa y betún que poseía Manuel Tomás en la calle Membrillo, en la que fundía sustancias resinosas y nauseabundas que empleaba para el enbetunado y asfaltado de tubos”.

Tal com assenyalava Jordi Nadal en parlar de l'evolució de la metal·lúrgia a Catalunya: “en el segle XIX, les ciutats tocades per la industrialització han hagut d'establir uns sistemes de canonades nous, capaços de resistir les noves pressions. Abans, els tubs de ceràmica eren suficients. Ara, la força de l'aigua i molt especialment la del gas reclamen uns materials distints, de més

consistència. El metall pren el relleu del fang. Les canonades de plom i més encara de ferro esdevenen una especialitat rellevant dins el sector de les construccions metàl·liques”.

Els francesos Soujol i Janoir, establerts a Barcelona el 1852, foren els introductors d'aquells nous sistemes a l'estat espanyol. De fet, tal com posa de manifest Francesc Cabana l'especialitat de Sojoul i Tomàs eren les canonades fabricades amb xapa embetumada, conegut com a sistema Chameroy o sistema francès. Segueix Cabana: “Tomàs va optar també pel mètode francès de la canonada de ferro embetumada, però amb una variació important: utilitzava ferro dolç - acer - galvanitzat, en lloc del ferro colat tradicional. Tomàs obtingué un privilegi de fabricació per aquest sistema en que l'acer era recobert per una pel·lícula de zinc”.

Tomàs obtingué privilegi i patent d'un model de canonada d'acer revestida d'una capa de morter asfàltic o quitrà especial que protegia de l'oxidació. Aquell producte innovador oferia més resistència, era més durador, barat i fàcil de instal·lar.

Jordi Nadal ho exposava d'aquesta manera: “des de 1862, Soujol i Janoir han hagut de compartir la parcel·la amb Manuel Tomàs, instal·lat a Vilanova i la Geltrú per a produir-hi un article que sembla calcat del dels francesos”.

La rivalitat entre ambdues empreses no fou rellevant atesa la fase incipient del procés i, per tant, l'existència d'un mercat ampli. Les mateixes fonts recalquen que l'any 1878 els socis francesos havien cobert la canalització d'aigua de seixanta cinc ciutats de l'estat. El 1882 la Empresa General de Conducciones de Agua, nom comercial de l'empresa de Manuel Tomás, havia canalitzat un total de 82 localitats, xifra que cap el 1889 arribava a les 134. Així mateix, al marge de canonades per conduccions d'aigua i gas, Tomàs també fabricava canonades d'acer dolç inoxidable, vàlvules de pas,

fonts, registres i altres accessoris, rebent diferents reconeixements en fires i exposicions arreu de l'estat. Es donava la circumstància de que la companyia de Soujol havia fet la canalització del primer aqüeducte, l'Aigua vella de Vilanova i la Geltrú el 1861.

Manuel Tomàs i Bertran moria l'any 1885 i la seva vídua Rita Cruells i els seus fills continuaren l'empresa sota la raó de Fills de Manuel Tomàs, i més endavant com a Tallers Tomàs, fàbrica que hom coneixeria popularment i fins a la seva desaparició a la segona meitat el segle XX per cal Tomàs dels canons.

Cabana anotava que l'any 1889 el procés de fabricació elaborava 500 metres de canonada diàries. Aquella quantitat arribaria als 600 metres diaris cap el 1895, any en que la fàbrica ocupava uns 160 treballadors.

Josep Maria Freixa es referí a Manuel Tomàs d'aquesta manera: "alguno de estos menestrales llegó a la burguesía sin necesidad de cruzar el Atlántico. Un ejemplo lo tenemos en Manuel Tomás, que de hojalatero pasó a fabricante de tubos de acero, y más tarde, a constructor del segundo acueducto".

El juliol de 1878 Manuel Tomàs demanà permís a l'Ajuntament vilanoví per poder construir un sistema de distribució d'aigua amb materials de la seva pròpia fabricació. Poc després de rebre el permís, el 8 d'abril de 1879 Manuel Tomàs convidava a la corporació municipal a la inauguració oficial de les obres prevista pel 14 d'abril a la plaça de la Constitució. Malgrat els entrebancs, no tant diferents als que va patir la primera empresa dinou anys abans, el 1880 s'aconseguia portar aigua potable del terme de Santa Oliva a Vilanova i la Geltrú, Cubelles, Sitges, Cunit i Calafell.

La nova canalització fou inaugurada el 12 de gener de 1880, beneint-se les aigües a la plaça de la Constitució

Per aquelles dates Calafell ja es proveïa d'aigua del mateix projecte. Una infraestructura de vint quilòmetres de galeria hidràulica entre Santa Oliva i

Vilanova i la Geltrú que exigia la construcció de 9 túnels i 8 sifons. Per aquelles dates ja s'havia construït un túnel de 4.050 m., amb 87 pous de ventilació i extracció, un de vuitanta metres de profunditat i tres dels cinc sifons previstos. Hi havia el propòsit, segons Coroleu, d'acabar les obres en pocs mesos.

L'extensió total de l'aqüeducte era de 29.034,23 m. des del pou del Mas perdut de Santa Oliva a 22 m. de la riera de Santa Oliva fins a Vilanova i la Geltrú. Les instal·lacions acollien les mines Villanueva, Riteta i Rubia.

Els detalls i descripció de la situació i recorregut de l'aqüeducte queden ben definits a l'escriptura de venda que es va fer el 3 de novembre de 1892 en favor de Ricard Forga i Puig. Aquelles propietats havien estat donades en hipoteca per la vídua i els fills de Manuel Tomás i Bertran en qualitat d'hereus:

En primer lugar, la propiedad de las aguas alumbradas y que se alumbren por medio de pozos, galerías y socavones en el predio Mas Perdut, situado en el término de Santa Oliva y partida llamada Molí del Cañá, en segundo lugar, toda aquella mina de aguas denominada Riteta sita en los términos de Bañeras y Santa Oliva (...); en tercer lugar, otra mina de aguas denominada Villanovesa, sita en el mismo término de Santa Oliva y partida llamada Mas Perdut (...); en cuarto lugar, otra mina de aguas denominada Rubia, enclavada en el propio término y sitio que la anterior; en quinto lugar, el Acueducto donde afluyen las aguas alumbradas en los expresados términos y minas, que teniendo su origen en la mencionada heredad Mas Perdut, discurren encauzadas por dicho Acueducto, construido con galería, mina de conducción y tubería asfaltada, con zanja cubierta y atraviesa los términos municipales de Santa Oliva, Bellvey, Calafell y Cunit, y los de Cubellas, Villanueva y Geltrú, San Pedro de Ribas y Sitges, en una extensión longitudinal de unos veinte y nueve kilómetros, abasteciendo con sus aguas las poblaciones de Calafell, Cunit, Cubellas, Villanueva y Geltrú y Sitges; y en sexto y ultimo lugar, el Deposito general repartidor (...) situado en el punto denominado la Collada o Creu de San Gregori.

Manuel Tomàs havia fet construir i havia pagat el dipòsit situat a la Collada en una finca comprada a Elias Miró i Soler el 1879.

No hi ha prou aigua

Un problema afegit a la irregularitat del cabal era el deteriorament de les instal·lacions de distribució.

La rivalitat entre les dues companyies de l'Aigua Vella i de l'Aigua Nova beneficià als usuaris consumidors que reberen ofertes de instal·lació i subministrament en condicions molt avantatjoses. En un article al diari local Josep Carbonell incidia en aquest tracte patriarcal en benefici del públic però en contra de les mateixes Companyies que no tingueren en compte les necessitats d'amortització de les instal·lacions per qüestió de manteniment o ampliació de la xarxa.

Segons Josep Carbonell i Rovira en article al *Villanueva y Geltrú* de 25 de febrer de 1967, cap a l'any 1908 s'hagueren de canviar les canonades del sífo d'entrada a la població, comprovant-se que el diàmetre interior original de 25 cm s'havien convertit en uns esquifits 5 cm com a conseqüència de l'acumulació de calç, fet que també afectava a la qualitat del líquid.

La mateixa font indicava que els tubs foren netejats de la calcària i després galvanitzats als tallers de Tomàs.

Com apuntava Carbonell, als anys 1808 i 1809 Joan Tomàs i Cruells, fill de Manuel Tomàs, va pretendre canalitzar i portar l'aigua del brollador de Les Dous a la riera de Pontons en terme de Torrelles de Foix. Segons sembla les sospites de la població local davant d'aquell intent de transvasament provocaren un veritable aixecament popular que es convertí en llançament de pedres i altres intents d'agressió contra els emprenedors vilanovins que hagueren de fugir cuita-corrents en automòbil.

A començaments dels anys vint l'aigua continuaria presentant problemes de servei, tal com indicava Casimir Martí: "l'aigua fou un dels serveis que, per bé que en el subministrament hi prenguessin part dues companyies, mai no

va quedar plenament cobert a plena satisfacció dels usuaris”.

La sequera tampoc acompanyava, i per atenuar la situació es declarava com a potable l'aigua de les fonts públiques i la dels pous de la fàbrica de la Rambla, la de l'Hospital Vell i la de la fàbrica de Sant Joan. Per la seva part, la fàbrica de gas i la Pirelli instal·laren també fonts d'aigua per al servei indiscriminat del públic. Per afegir més llenya al foc les companyies proposaven increments de tarifes d'entre el 100 i el 125%. En contraposició, es parlava de “acceptar sólo un 25%, bajo la base de que las Compañías pusieran contadores, único medio para que no cobren el agua que no dan”. Tot plegat donaria lloc a la creació d'una comissió d'entitats que presentaren instància al consell de ministres on reflectien que: “no proporcionando el agua arrendada y vendida, por razón de haber efectuado ventas que legalmente no podían, cobrando por anticipado el liquido que no tenían y sin que reintegraran cantidades no servidas, y aprovechandose de la abundancia de lluvias de este invierno”.

El pantà de Foix

De feia temps que una possible solució al problema de l'aigua apuntava cap a la construcció d'un embassament al riu Foix.

La iniciativa, però, no era gens senzilla ni clara per a tothom. Podia el Foix assegurar unes reserves d'aigua suficients per a Vilanova i la Geltrú i la comarca?. No era cap secret que el Foix disposava d'una conca hidrogràfica poc extensa i alimentada per un territori amb precipitacions modestes.

La discussió s'encetaria cap el 1901. El primer projecte pressupostat en 800.000 pessetes fou presentat al Ministeri d'Obres Públiques per Pelegrí Ballester, l'alcalde de Vilanova Joan Braquer i el diputat Joan Ferrer-Vidal i Soler. El geòleg Jaume Almera i l'enginyer aragonès Hermenegildo Gorriá feren prospeccions prop de la masia de Xoriguera. Poc a poc el projecte

aniria avançant.

No serà fins el 24 de setembre de 1906 que per R.O. s'aprovà el reglament de la futura comunitat de regants. Aquesta darrera es constituí el febrer de 1907. Pelegrí Ballester i Marquès, primer promotor del projecte, havia nascut a Vilanova i la Geltrú el 27 de setembre de 1857 i moria a l'Argentina el 1919. Fou també ell qui va contactar amb l'enginyer principal del projecte Hermenegildo Gorriá. El projecte d'obres i règim de gestió era aprovat a Madrid el 30 de setembre de 1909 i el pressupost pujava a 1.785.896,03 pessetes. Les obres d'excavació s'iniciaren cap el 1910 i la construcció no s'acabaria fins el 1928 –sense comptar els canals de rec–, donant fe de les dificultats i contratemps que s'hagueren de superar.

El 10 de novembre de 1912 el Ministre de Foment Miguel Villanueva posava oficialment la primera pedra del futur pantà. La cubeta o llit de l'embassament tindria una llargada de 4.550 m aproximadament i una amplada mitjana de 170 m. Així mateix, tindria una capacitat de poc més de set milions de m³. El cost pressupostat de les obres s'enfilaria fins poc més de 2.800.000 pessetes. L'embassament aprofitaria una conca amb una superfície aproximada de 580 km² i el mur de contenció tindria una alçada de 32 m i una llargada de 125 m. Es calculava que el conjunt s'alimentaria amb un cabal de 2.000 litres per segon.

A les dificultats pròpies de l'execució de les obres calgué afegir-hi ben aviat altres components poc optimistes derivades de les característiques dels terrenys. El pantà de Foix podria presentar-se com a exemple d'una deficient planificació tècnica. En un primer estadi, doncs, podríem parlar d'un projecte tècnicament fracassat. Fos per la manca d'estudis previs rigorosos, o bé per una política de inversions precipitada i poc meticulosa, l'obra hidràulica s'executà en uns terrenys poc aptes per a aquella finalitat. La porositat del terreny –una formació calcària del cretaci superior–, i la natura

geològica del sòl indicaren ben aviat que calia refer alguns del plantejaments tècnics inicials. Tal vegada pesaren més els compromisos polítics que no pas els plantejaments tècnics.

La pèrdua de capacitat per filtracions forcaren a corregir l'alçada de la presa, i d'acord al projecte revisat l'any 1919 calgué impermeabilitzar la cubeta de l'embassament taponant un bon nombre de coves i cavitats, algunes d'elles amb un cert interès arqueològic. El 1926 es feren diverses proves de filtració mentre les obres restaven aturades fins disposar de garanties d'una adequada estanqueïtat. En definitiva, actuacions que incrementaven el cost de l'operació i que només atenuaven tímidament els efectes a corregir. Es pretenia poder assegurar un volum proper als sis milions de metres cúbics.

Posteriorment, les filtracions del pantà van avaluar-se en uns 28.000 m³ diaris, equivalents als 325 litres per segon o, dit d'una altra manera, un volum equivalent aproximat de 1,6 vegades la seva pròpia capacitat segons dades aportades pel geòleg i geògraf Lluís Soler i Sabarís.

En un determinat moment de molta mancança d'aigua, la companyia Gran Acueducto va plantejar-se seriosament de captar les aigües filtrades i perdudes al subsòl del pantà, tal com assegurava Josep Carbonell al *Villanueva y Geltrú* del 11 de març de 1967. Les pèrdues calculades s'han anat reduint amb el temps degut a la gran quantitat de llots dipositats a la part inferior que han actuat com a taponant natural. Menys capacitat, però també menys filtracions.

Acabada l'obra del pantà, a partir de 1929 s'iniciaria la construcció dels canals i recs de distribució amb una longitud total de 24 km que finalitzarien el 1935. S'apostava per una reconversió agrària del territori que mai es produiria plenament. L'argument original era que fins aleshores les crisi agrícoles es compensaven amb un increment del preu del vi. Aleshores, la pèrdua de valor de la vinya era molt important i, per tant, calia reconvertir i

transformar les terres de secà en hortes i conreus de reg.

Les dificultats econòmiques que travessava l'empresa administradora de l'embassament provocaren que el 1935 la Comisión Hidrográfica del Pirineo Oriental confisqués el pantà i les obres de reg per incompliment de pagament de la Comunitat de Regants. Una situació que no es normalitzaria fins l'any 1947. Fem-ne una mica d'història fent ús dels articles que Josep Carbonell i Rovira va escriure el 1953 i el 1967 al *Villanueva y Geltrú*.

El pantà de Foix tenia en el seu origen unes condicions de construcció i règim d'exploració idèntiques a les del pantà de Riudecanyes. Les condicions quedaven explicitades en el R.D. de 30 de setembre de 1909. Tal com diu Carbonell, l'Estat avançaria el 50% de l'import de les obres corresponents al mur de contenció i canals principals a fons perdut, a canvi de l'increment del preu de les terres que passarien de conreus de secà a conreus de regadiu i a les que, per tant, s'hi aplicava una contribució més elevada. El 40% de les obres també seria avançat per l'Estat amb la condició de reintegrar la quantitat en un termini de 25 anys a comptar de l'any següent de la finalització de les obres i pagant un interès equivalent del 1,5%. El 10% de l'import total de l'obra i les despeses administratives i de direcció eren desemborsades pels regants o usuaris a mida que s'avançaven les obres. Inicialment s'emeteren 3.000 accions amb un valor nominal de 100 pessetes que s'hagueren d'ampliar fins a 6.000 com a conseqüència de l'encariment dels materials i les modificacions pressupostàries per incrementar la capacitat del pantà.

Cap a la municipalització del servei (1967)

Fins l'any 1912 cap de les dues companyies subministradores apareixien al registre de la matrícula industrial de Vilanova i la Geltrú. A començaments de segle la companyia Acueducto Príncipe Alfonso, l'Aigua vella, tenia la seu

social al carrer de Sant Gervasi. El 1912 ja apareix amb la denominació de Herederos de Soler y C., i posteriorment Sucesores de Soler y C.

Per la seva part, la companyia de l'Acueducto Villanovés –l'Aigua Nova–, passaria a la raó social de Ricard Forgas. Finalment, es produí la fusió d'ambdues companyies amb el resultat d'una única empresa de distribució sota la raó social de Gran Acueducto, S.A.

Les dècades dels anys cinquanta i seixanta tindrien el problema de l'aigua com a denominador comú. L'aigua seria un dels principals maldecaps dels dirigents locals i sobretot de la sofrida ciutadania. En un estadi més quotidià, disposar d'aigua era una prioritat a escala domèstica. L'aigua es convertí en un factor important d'erosió de la credibilitat dels gestors locals. Els dirigents franquistes no estaven acostumats a sentir-se tant pressionats. Quan els seus representants a nivell local es feren càrrec del problema ho feren tard i malament.

Arribada la temporada estiuenca es reduïa la disponibilitat d'aigua pels habitants de la vila per poder mantenir el subministrament al sector marítim on s'hi trobava una migrada colònia turística.

Aquest fet, les tarifes i altres circumstàncies minaren la paciència de la gent i de moltes mestresses de casa tipiques de fer cues a les fonts públiques amb galledes, cossis i garrafes. Tot plegat s'ajuntava al creixement indiscriminat de barris perifèrics mal planificats i sense els serveis essencials.

L'any 1965 tingué lloc una insòlita protesta, una de les primeres accions de denúncia popular en plena dictadura que s'ha conegut com “la manifestació de les galledes” i fou protagonitzada per un grup de mestresses de casa.

El problema de l'aigua era recollit a les conclusions del I Consejo Económico Sindical Comarcal de 1967 amb aquestes paraules: “el principal problema que tiene planteado Villanueva y su comarca es la del suministro insuficiente de agua, problema que condiciona todo su desarrollo social y económico”.

La societat Gran Acueducto, S.A. comptava aleshores amb tres recursos principals: la mina de Santa Oliva en condicions tècniques molt precàries, la mina Tulita de l'Arboç (480 m³/dia) sobre la que es valoraven pèrdues per filtració de fins un 30 % i diferents pous de Vilanova i la Geltrú: el pou Puig Figueras (540 m³/dia), el pou de l'hospital (300 m³/dia) o el pou de la fàbrica de la rambla, El Fènix (800 m³/dia).

Tenint en compte que la poca aigua de Santa Oliva era desviada en la seva pràctica totalitat cap a la costa –Calafell, Cunit o Cubelles–, el cabal que arribava a Vilanova i la Geltrú era pràcticament inexistent. D'altra banda, l'aigua del pou de la Mata, en altre temps font de proveïment, es dirigia íntegrament a la vila de Sitges.

Tot plegat presentava un panorama d'evident dèficit d'aigua calculat en un 20% de les necessitats reals, estimades aleshores en 16.000 m³/dia.

L'aigua, doncs, era motiu de titulars a la premsa, discussions apassionades, crítiques públiques ferotges, denúncies i querelles, i un seguit d'elements que no feren sinó accentuar el conflicte i el clima de tensió. Mentre, d'aigua més aviat poca i dolenta.

Les idees i els projectes d'abastament més o menys enginyosos es succeïren en aquella època, com era un possible transvasament del pantà d'Oliana.

Josep Carbonell també es feia ressò d'un informe de l'aparellador de Cunit Andreu Rovirosa Solé que pretenia portar l'aigua del canal d'Urgell des de la localitat de Preixana.

El mateix autor assegurava que “Villanueva recibe diariamente un tanque de 20.000 litros que la Renfe le suministra desde Valls”. Com és sabut, en aquelles dates la Companyia Acueducto Villanovés subministrava a Cubelles, Cunit i Segur de Calafell. El projecte de Rovirosa volia alimentar el riu Foix a l'alçada de Pontons amb aigua del canal d'Urgell i un cabal aproximat de 30 m³ per segon. El projecte fou aprovat per l'Ajuntament de Cunit el 21

d'octubre de 1962, malgrat que la proposta fou desestimada per la Confederación Hidrográfica del Pirineo Oriental en considerar-la inviable econòmicament. Carbonell, que n'era favorable, es lamentava de que si els seus avis el 1861 havien dut l'aigua de l'Arboç, poc devia costar de portar l'aigua de Preixana a Pontons.

Finalment, en sessió plenària de 7 de juny de 1967 el govern municipal de Vilanova i la Geltrú anunciava l'esperada decisió. Davant la pèrdua de confiança en la companyia distribuïdora es prenia l'acord de municipalitzar el servei. L'acord era transcrit al setmanari local del 17 de juny de 1967:

Se acuerda, inicialmente, la municipalización, con monopolio, del servicio de suministro y abastecimiento de agua a la población, actualmente prestado por la Compañía mercantil Gran Acueducto S.A.; que se prosiga la tramitación del expediente a tenor de las disposiciones legales vigentes, designando la Comisión Especial encargada de redactar la Memoria, sobre los aspectos social, jurídico, técnico y financiero propios de la municipalización del servicio de referència.

L'anomenada "municipalización con monopolio" incloïa l'expropiació de les instal·lacions propietat de l'empresa subministradora.

Els responsables de Gran Acueducto, S.A., respongueren en una nota publicada al *Villanueva y Geltrú* el 8 de juliol de 1967, indicant que l'Ajuntament sempre havia rebutjat la proposta d'una revisió de tarifes que hauria permès la millora de la xarxa distribuïdora sota l'argument de "primer un perfecte servei, després tarifes".

El servei d'aigües es municipalitzà de forma definitiva a partir del 1 de juliol de 1968, el mateix dia en que s'inaugurava l'arribada d'aigua del nou pou de Les Masuques. Es creava així el Servicio Municipal de Abastecimiento de Aguas. L'adquisició municipal es feia extensiva als 14 km. de les mines de l'Arboç, la mina Tulita, un dipòsit de 12.000 m³ dins una finca de 9.580 m², al marge de la xarxa de distribució, instal·lacions annexes i altres finques.

També és feia càrrec del pou de la Nostra Senyora de la Llum a les Masuques. El preu de l'adquisició inicial i altres instal·lacions comprades posteriorment pujaria a un total de 7.780.000 pessetes. Igualment, l'Ajuntament tenia arrendats altres pous: el pou Marcé, el pou del Fènix i el pou de l'Hospital. El pou de La Collada fou desestimat pel grau de salinitat.

L'aigua de Canyelles (1970)

Una de les primeres accions de l'Ajuntament com a nou responsable de l'abastament d'aigua fou procedir a l'electrificació dels nous pous i a la neteja de les mines. Malgrat tot, la distribució d'aigua encara era molt precària, atès que la sequera persistia i la ciutat continuava expandint-se. L'any 1970 es feren diferents treballs de prospecció d'aigua en uns terrenys del terme de Canyelles propietat dels germans Collado.

El 8 de juliol de 1970 va aparèixer un important brollador a la finca *El Arrabal* on s'havia perforat un pou de 157 metres de fondària. Es va localitzar un curs d'aigua que aportava uns 168 litres per segon, equivalents a un volum, segons l'època de l'any, d'entre quinze i vint milions de litres diaris, segons dades aportades pel *Villanueva y Geltrú* de l'estiu de 1972. Inicialment, els càlculs havien estat més conservadors, doncs el juliol de 1970 el diari local havia informat que el cabal era equivalent a uns 40 litres per segon, prop de quatre milions de litres diaris.

Aquell primer pou, que després seria batejat com Collado I es va equipar amb una bomba de 475 CV de potència. El cabal recollit fou complementat amb la perforació d'un pou bessó, el Collado II, equipat aquest amb dues bombes de cadena de 240 i 60 CV respectivament.

L'11 de novembre de 1970 es signava a l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú el contracte de compra-venda d'aigua entre la ciutat i Joaquim Collado i González. L'Ajuntament era representat per l'alcalde Miquel Benavent i per

Josep Maria Soler Esteva, gerent de la Societat Municipal d'Aigües. L'aforament oficial del pou s'estimaria en 11.000 m³ diaris, quantitat apreciable tenint en compte que la ciutat consumia en aquell temps de l'ordre de 6.000 m³ diaris. Tal com assenyala el *Diario* en la seva edició del 21 de novembre, la dotació inicial contractada era de 5.000 m³ diaris, volum que s'aniria incrementant fins els 10.000 m³, tenint el contracte una durada de vint anys.

El cost del projecte de l'aigua de Canyelles es valorava en uns 30,2 milions de pessetes segons el diari local de 15 de maig de 1971. L'obra es finançava en diverses partides dins del pressupost ordinari dels propers cinc anys. El 22 de juny de 1971 l'Ajuntament aprovava el projecte d'abastament.

Fent un salt en el temps, el mes de juny de 1977 l'alcalde Josep Piqué inaugurava la planta potabilitzadora dels pous Collado. La nova planta va suposar un cost de 12 milions de pessetes i s'instal·laria a tocar de la carretera de Vilafranca del Penedès, prop de la nova fàbrica Marquès. També en aquella època es faria una renovació profunda de les canonades de la xarxa de distribució, moltes de les quals encara corresponien al primer projecte d'abastament.

Fem un repàs de les principals instal·lacions amb que comptava el servei de subministrament. El primer dels dipòsits o Dipòsit 1 estava situat a la zona de La Collada-Sis Camins i fou construït l'any 1904. Era circular amb murs de contenció de formigó, un diàmetre de 36,5 m i una profunditat de 12 m amb una capacitat de 12.000 m³. El juliol del 2000 es cobrí l'estructura amb una coberta flotant de polipropilè, una innovadora solució tècnica.

L'altre dipòsit era el de la Masia d'en Seró o Dipòsit 2, construït el 1915 i que s'eliminaria de la xarxa de subministrament el 1990 com a conseqüència de la poca qualitat de l'aigua que rebia. El juliol del 2000 aquesta instal·lació es va condicionar i cobrir amb una coberta d'obra per posar-se altre cop en

servei amb motiu de l'arribada de l'aigua del Llobregat. Aquest dipòsit de formigó enterrat té unes dimensions de 41,5 x 20 m i una profunditat de 10 m amb una capacitat total de 8000 m³.

L'any 1972 i amb motiu de l'abastament de l'aigua de Canyelles, es construí un tercer dipòsit o Dipòsit 3 al límit nord del polígon industrial Marquès, darrera l'actual Venca. Es tractava d'un dipòsit de formigó armat mig enterrat i cobert amb obra de 37 x 21 m i una fondària de 3,8 m amb capacitat per 3000 m³. Encara hi hauria altres dipòsits considerats secundaris: el dipòsit Xamanets al nord de la Masia en Cabanyes i els dos dipòsits Papiol a la zona dels Sis Camins i Mas Palau. El dipòsit Xamanets és cobert i situat al camí de Mas Parellada. Fou construït el 1992 i les seves dimensions són de 14 m de diàmetre i una profunditat de 4,5 m. Els dipòsits Papiol els constitueixen dues unitats, el més gran anomenat Antonio Machado situat al carrer del mateix nom a la zona dels Sis Camins i fou construït el 1978 i cobert el 1998. Les seves dimensions són de 12,3 x 5,7 x 3,2 m i té una capacitat de 186 m³. L'altre pou rep el nom de Mas Palau per trobar-se prop d'aquest indret. També és descobert i fou construït l'any 1975 amb unes dimensions de 5,3 x 4,4 x 2 m i una capacitat total de 36 m³.

En data de 26 d'abril de 1996 el *Diari de Vilanova* es feia ressò de les tasques de reparació i rehabilitació de l'antiga mina d'aigua de la riera de Marmellar, propietat de la Servei Municipal d'Aigua, una informació que il·lustrava de les principals característiques d'aquella antiga infraestructura. El pressupost de neteja i condicionament de la mina pujava a 34,4 milions de pessetes. Una intervenció necessària que s'allargaria durant un any i que restauraria una conducció afectada per les pluges i les inundacions del riu Foix de l'octubre de 1994 i que havia provocat diferents esfondraments i retencions per sediments, a més dels efectes provocats per les arrels vegetals. El cabal calculat era de 450.000 m³ anuals, tot i que el cabal mig

condicionat pel règim de pluges oscil·lava al voltant dels 350.000 m³. L'Ajuntament encarregaria la rehabilitació a l'empresa Promoció Industrial Vilanova, Societat Anònima Municipal (PIVSAM), a partir d'un informe de la Societat Municipal d'Aigua. Hi havia poca documentació del traçat original i les obres permeteren descobrir nous pous de servei i construccions en superfície d'accés a la mina. Una part del recorregut és excavat en roca viva i l'altra part revestit d'obra amb una alçada d'entre 1,4 i 1,7 m i una amplada de 60 cm. La mina de captació que recull les aigües filtrades es troba a una profunditat d'uns dotze metres sota la riera de Marmellar amb diferents pous d'accés intermedis, molts dels quals estaven cegats. Aquesta part de la mina, anomenada de captació o d'absorció té uns 2.700 m. A partir de la població de Castellet l'aigua captada passa a la mina de conducció d'uns 9.000 m de llargada i un pendent aproximat de l'u per mil, on s'hi troba el característic aqüeducte de 60 m de coma Pineda sobre la carretera. La conducció arriba fins el pou de la Collada, i d'aquest passa a la xarxa urbana de distribució.

L'aigua del Llobregat (1998)

Fins aquí hem vist que la història de l'abastament d'aigua a Vilanova i la Geltrú ha estat un repte continu. Cap dels projectes, cap de les infraestructures que s'han fet al llarg dels temps ha estat suficient i definitiva. Al contrari, les iniciatives més complexes enfosquien les millors expectatives poc després de la seva concreció. I això no ha estat pas culpa dels homes que les lideraven i conduïen.

Vilanova i la Geltrú, com moltes poblacions semblants, ha tingut en aquests darrers més de 140 anys, acotament temporal d'aquesta aventura de l'aigua, un creixement demogràfic notable. Aquest fet ha coincidit alhora amb un canvi d'hàbits domèstics i higiènics que han exigint un creixement exponencial

de les necessitats d'aigua.

Calia cercar noves fonts d'abastament de forma continuada, renovar la xarxa de distribució i repensar sistemes de subministrament amb la quantitat i la qualitat adequada. Començaria una nova història.

La Mancomunitat Intermunicipal del Penedès i el Garraf és un organisme que s'havia constituït el 4 de juliol de 1981 amb el propòsit, entre altres, d'aconseguir una millora dels abastaments. Inicialment estava integrada pels municipis de Vilanova i la Geltrú, Sant Sadurní d'Anoia, Sitges i Vilafranca del Penedès. El 1987 la Mancomunitat ja aplegava un total de 25 municipis.

El 1986 es posava a caminar el projecte que havia de culminar amb la portada d'aigües del riu Llobregat. Una resolució de 17 de gener d'aquell any de la Direcció General d'Obres Hidràuliques permetia la concessió d'aigües públiques superficials del riu Llobregat amb origen al terme municipal d'Abrera, a la Corporació Metropolitana de Barcelona amb reserva pels abastaments dels Ajuntaments de Sant Sadurní d'Anoia, Sitges, Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú.

La materialització del projecte tenia els antecedents immediats en el conveni de cooperació signat el 12 d'abril de 1996 entre la Junta d'Aigües de Catalunya, la Mancomunitat Intermunicipal Penedès-Garraf i les empreses Aigües Ter-Llobregat (ATLL) i Gestió d'Infraestructures (GISA).

El nou abastament incorporaria a la xarxa de distribució existent un cabal mitjà de 574 litres per segon que s'afegirien als recursos existents, quantitat de reserva que ja recollia la normativa de l'any 1990. Vilanova i la Geltrú sol·licità un cabal de 5.475.888 m³ anuals.

La planta d'Abrera disposava d'una línia de tractament integrada per decantació físico-química, filtració sobre arena i carbó actiu, i moderns equips de seguiment de la qualitat.

El projecte definitiu d'abastament des del Baix Llobregat preveia dues fases

d'actuació diferenciades amb un cost total d'uns 9.500 milions de pessetes. La primera, o xarxa bàsica, era fer arribar l'aigua per bombament des de la planta potabilitzadora d'Abrera fins un dipòsit general de capçalera al terme de Masquefa, a la comarca de l'Anoia. El cost d'aquesta primera fase fou d'uns 2.500 milions de pessetes i finançada al 50% per Aigües Ter-Llobregat i la Junta d'Aigües.

La segona fase o xarxa secundària portaria a través de l'arteria principal l'aigua del dipòsit de Masquefa fins el Garraf, amb dos dipòsits generals de regulació a Olèrdola i Sant Pere de Ribes i les diferents derivacions a cadascun dels municipis participants. El cost d'aquesta fase fou d'uns 7.000 milions de pessetes i finançada al 50% per la Mancomunitat de Municipis Penedès-Garraf i la Junta d'Aigües.

La infraestructura preveia així mateix grans trams de canalització per gravetat amb l'objectiu d'aconseguir un notable estalvi energètic i seguint en la mesura del possible una orografia suau i el traçat de vies de comunicació existents, evitant zones urbanes i soterrant les canalitzacions a prou profunditat per permetre el restabliment de conreus.

Aquesta obra complementaria els recursos propis de la xarxa de distribució de cada municipi. El cabal a subministrar estaria prop dels 18.000 milions de litres per any. L'aigua arribaria a Masquefa impulsada des de l'estació de bombament d'Abrera a través de més de 8 km. d'una canonada d'uns 120 cm. de diàmetre. El dipòsit general de Masquefa amb una capacitat de 25.000 m³ i el d'Olèrdola de 20.000 m³, estarien connectats per 25 km de canonada d'uns 90 cm de diàmetre. D'Olèrdola i fins el dipòsit de la costa a Sant Pere de Ribes, també de 20.000 m³ i situat prop de la finca de Solers, es salvaria amb una canonada de poc més de 10 km i uns 70 cm de diàmetre.

El dijous 10 de desembre de 1998 el President de la Generalitat de Catalunya Jordi Pujol i Soley inaugurava la xarxa d'abastament al Garraf-Alt Penedès

amb aigua del riu Llobregat .Una infraestructura que donaria servei a prop de 150.000 persones de dinou municipis.

Paral·lelament, també es va posar en funcionament un complex sistema de telecontrol parcial de la xarxa que controlava la capacitat dels dipòsits, el funcionament de les cambres reguladores de pressió i alhora disposava d'una base de dades de consum i verificació d'altres paràmetres de la xarxa gairebé a temps real i des de les oficines del Servei Municipal.

Apostes de futur

Temps després es van construir sis cambres reguladores de pressió per salvar desnivells i uniformitzar la pressió de l'aigua. Inicialment, la xarxa de distribució actuava per gravetat, però el creixement de la ciutat i els eixamples perifèrics van crear nous focus de consum.

Amb la voluntat de incidir sobre el control del consum el Consell d'Administració del Servei Municipal d'Abastament d'Aigua va impulsar la redacció d'un estudi de millores per potenciar l'estalvi d'aigua potable.

Les propostes plantejades per a l'estudi de millores en el consum d'aigua potable es concretaren en diferents línies d'actuació: campanyes informatives, ajudes als usuaris, intervenció sobre els subministraments per aforaments, noves tarifes de subministrament, mesures organitzatives per part del servei i mesures d'estalvi a les instal·lacions.

En encetar-se el segle XXI Vilanova i la Geltrú tenia prop de 60.000 habitants i una efervescent dinàmica de creixement demogràfic que feia preveure nous reptes de futur a l'hora de preservar el benestar col·lectiu i assegurar els serveis i els equipaments necessaris. La història, tal com hem vist, ens indica que cap solució ha estat definitiva i, per tant, sempre cal estar atents al immediat desenvolupament del territori i de les seves infraestructures. L'aigua no hi ha de mancar, ni en qualitat ni en quantitat,

però cal no oblidar que es tracta d'un bé escàs i insubstituïble i, per aquesta raó, cal un consum responsable. En aquest sentit són necessàries les polítiques de control i racionalització i la conscienciació de la població.

El repte, doncs, continua.

Fonts bibliogràfiques i documentals

Cabana, Francesc. "Manuel Tomàs de Vilanova i la Geltrú". A: *Fàbriques i Empresaris. Els protagonistes de la Revolució Industrial a Catalunya. Metal·lúrgics-Químics*. Enciclopèdia Catalana, 1992

Carbonell, Jaume. *Diari personal (1843-1901). Continuat a partir de 1882 pel seu fill Josep Carbonell Rovirosa*. Vilanova i la Geltrú

Carbonell, Josep. "El Pantano de Foix". *Villanueva y Geltrú*, 23 de maig de 1953 i 30 de maig de 1943

Carbonell, Josep. "El abastecimiento de aguas en Villanueva y su historia". *Villanueva y Geltrú*, 25 de febrer de 1967, 4 de març de 1967, 11 de març de 1967, 22 de març de 1967, 1 d'abril de 1967, 8 d'abril de 1967 i 22 d'abril de 1967

Caresmar, Jaume. *Discurso sobre la Agricultura, Comercio y Industria...* Reial Junta de Comerç de Barcelona. Barcelona, 1780

Coroleu, Josep. *Història de Villanueva y Geltrú*. Impr. de Josep A. Milà. Vilanova i la Geltrú, 1878

Farré, Ramon; Moral, Sixte. *Malgrat tot avançavem*. El Cep i la Nansa. Vilanova i la Geltrú, 1981

Freixa, Josep Maria. *Anales de Villanueva y Geltrú (1850-1880)*. Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer. Vilanova i la Geltrú, 1959

Garí, Josep A. *Descripción e historia de la villa de Villanueva y Geltrú*. Impr. de Leandre Creus. Vilanova i la Geltrú, 1860

Huerta, Carme; Marsé, Pere. “El Modernisme en l’arquitectura de Vilanova i la Geltrú”. *Miscel·lània Penedesenca*, XV. Institut d’Estudis Penedesencs, 1992

Martí, Casimir. *Vilanova i la Geltrú 1850-1975. Volúm I. Expansió i Crisi de la Indústria i de la Democràcia 1850-1936*. El Cep i la Nansa. Vilanova i la Geltrú, 1997

Nadal, Jordi. “La Metal·lúrgia”. A: *Història econòmica de la Catalunya contemporània*. Vol. 3. Enciclopèdia Catalana, 1991

Papiol, Francesc. *Respostes de Francesc Papiol del Qüestionari Zamora*. Centre d’Estudis de la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer. Vilanova i la Geltrú, 1990

Tubau, Albert. *Vilanova i la Geltrú i el repte de l’aigua. De l’Aigua Vella (1861) a l’aigua d’Abrera (1998)*. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, 2002

Ventosa, Josep. *Notes i memòries (manuscrit). Recopilació escrita per Josep Ventosa i Puig de les notes i memòries del seu pare Josep Ventosa i Massana (1810-1886)*

Virella, Albert. *Els anys tristos (1881-1900). Crònica de la decadència de Vilanova i la Geltrú*. Institut d’Estudis Penedesencs, 1992

Virella, Joan. *Visions geogràfiques del Penedès*. Institut d’Estudis Penedesencs, 1992

Internet

[http:// www.gencat.es/aca](http://www.gencat.es/aca) (Agència Catalana de l’Aigua)

[http:// www.atll.es](http://www.atll.es) (Aigües Ter Llobregat)

[http:// www.mipg.org](http://www.mipg.org) (Mancomunitat de municipis Penedès-Garraf)

[http:// www.aiguesvng.com](http://www.aiguesvng.com) (Servei Municipal d’Abastament d’Aigua)

(Text de la ponència presentada a les VI Jornades d’Arqueologia Industrial de Catalunya el 2003. El 2006 les actes de les Jornades foren publicades per l’Associació d’Enginyers Industrials de Catalunya i l’Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d’Arqueologia Industrial de Catalunya)